

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole.

Af de 4 Ungdomsskoler i Kongeaaegnen, som Hjemstavnskursuset besøger, er Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole den yngste. *Rødding Højskole* blev oprettet 1844 som Værn for dansk Sprog og dansk Kultur i Sønderjylland; men efter Treaarskrigen 1848—50 fik den som bekendt sine Trængselsaar med Strid om, hvorvidt den under de ændrede Signaler fra Regeringen burde fortsætte som almindennende Folkehøjskole eller ændres i Retning af en Fagskole for Landbrugere, der jo udgjorde den altovervejende Part af Eleverne.

Med Ludvig Schrøders Overtagelse af Forstanderstillingen blev førstnævnte Retning endelig og uigenkaldelig fastlagt, og da Schrøder efter Krigen 1864 maatte opgive Skolen i Rødding og begyndte i *Askov*, blev den historisk-poetiske Undervisningsform og det almindennende Maal for denne Højskoles Arbejde yderligere understreget uden Islæt af særlig faglig Undervisning.

Den tredie Skole i Rækken var *Skibelund*, hvor Knud Pedersen allerede 1874 begyndte sin Skole for Børn fra dansksindede Hjem i Sønderjylland og med det Formaal at understøtte Hjemmenes Stræben efter at lære Børnene Brugen af det danske Modersmaal ikke blot i Tale men ogsaa i Skrift samt at give dem nogen Føling med dansk Historie og dansk Aands-

liv, det den efterhaanden stærkt ensrettede tyske Skole modarbejdede.

Endelig kommer som Nr. 4 i Rækken *Ladelund*, hvis Maal fra første Begyndelse var at give faglig Oplysning til vordende unge Landmænd — ikke mindst saadanne, om i Forvejen havde været under Højskolens vækkende og oplivende Paavirkning. Her kommer altsaa Fagskolen ikke som Konkurrent til den folkelige Højskole eller endnu mindre som en Afløser for denne; men som en videre Udbygning af Folkehøjskolens Arbejde som en Gren paa den danske Ungdomsskoles Træ, hvor Folkehøjskolen fremdeles maa betragtes som Grundstammen. I hvert Fald gælder dette Skolerne for Landboudommen.

For de Mænd, der i Halvtredserne arbejdede for en Omdannelse af Rødding-Højskole til en Landbrugsskole, stod Datidens „Landbrugsinstituter“ som det store Forbillede. Disse var efter udenlandsk og navnlig efter tysk Mønster oprettede paa enkelte større Gaarde og med en blandet praktisk-teoretisk Undervisning, som først og fremmest tog Sigte paa det større Jordbrug og paa Uddannelsen af Forvaltere og andre Arbejdsledere. Af Landbrugsinstituternes mest kendte Mænd var ikke mindre end 3 af Slægten „Krarup“, og blandt disse *Helmuth Krarup*, der en Tid var Lærer i Rødding, men senere oprettede sin egen Skole efter ovennævnte Mønster paa Skibildgaard ved Herning.

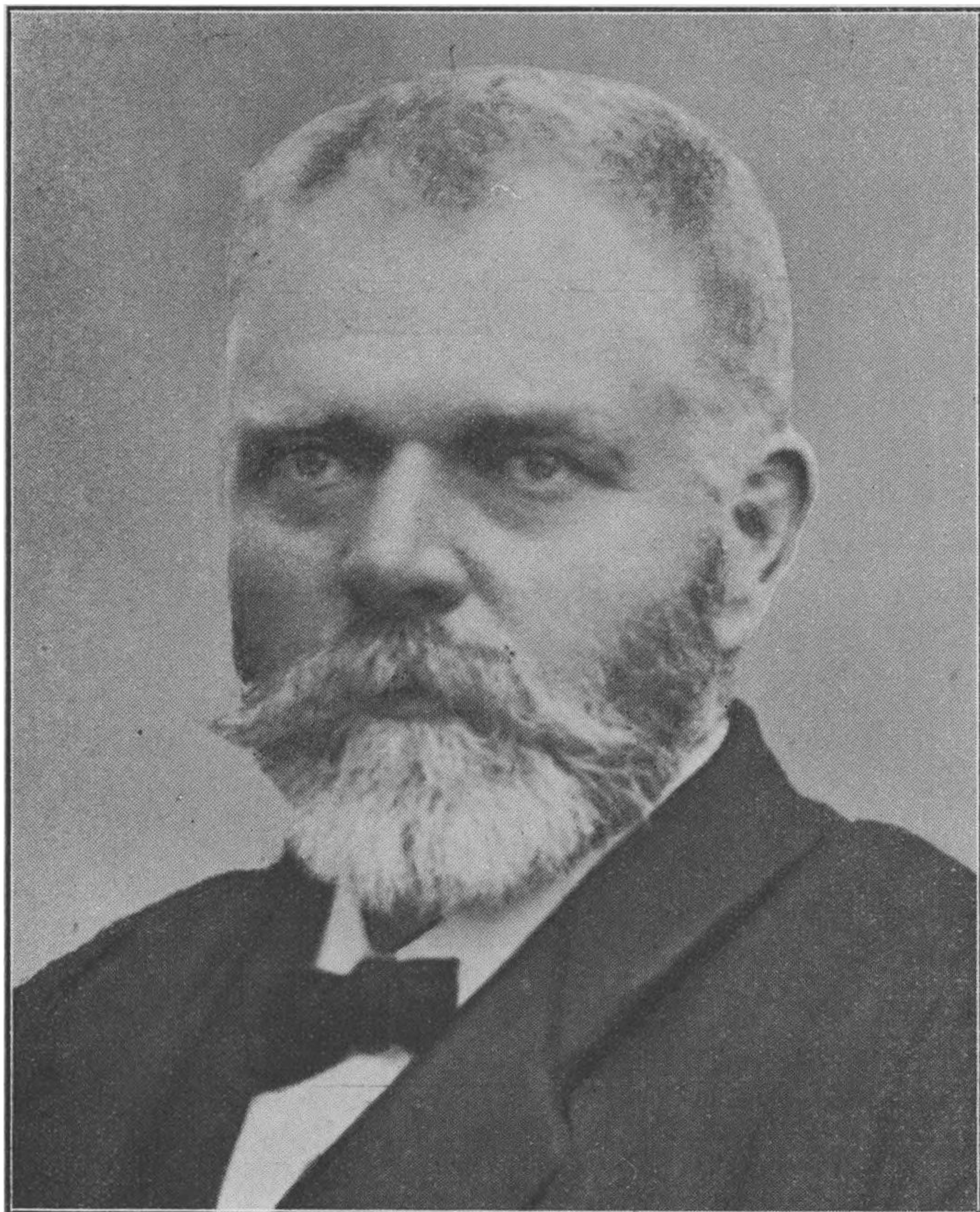
Landbrugsinstituterne havde kun en kort Levetid. Tilbage er kun Agerbrugsskolen paa Næsgaard, der oprettedes allerede 1799 af det rige classenske Fideikommiss, men i de første 50 Aar kun havde en Elev indmeldt, og for hvem der naturligvis ikke blev holdt Skole. 1849 kom Skolen paa Næsgaard endelig i Gang efter Landbrugsinstituternes Mønster, og den

er fortsat uafbrudt til den Dag i Dag, men er dog i en senere Tid ændret mere og mere i Retning af den almindelige Landbrugsskoles rent teoretiske Undervisning .

Med Kaptain Jørgen la Cours Oprettelse af *Landboskolen i Lyngby* begynder den nuværende Landbrugsskoles Historie, og Skolen i Lyngby er karakteristisk nok tænkt som en kombineret Folkehøjskole og Landbrugsskole med en Vinters (6 Mdrs.) almindelig Folkehøjskoleundervisning og et 10 Mdrs. Landbrugskursus det følgende Aar. Begge Skoleaar skulde begynde 1. Oktober, hvilket den Gang var ret naturligt, da Kornhøsten normalt var til Ende og Rodfrugtdyrkningen jo endnu saa godt som ukendt i de almindelige Landbrug. Denne ret ideelle, men omfattende Skoleplan maatte dog hurtig opgives, og Undervisningstiden indskrænkes. Senere blev Højskole- og Landbrugsskoleafdelingen helt adskilt.

1871 omdannede Forstander A. Svendsen og hans Medlærer, Chr. Christensen, „Michael Giøes Folkehøjskole“ i *Tune* til Landbrugsskole, men ligesom Lyngby under Navn af Landboskole med en forbedende Vinters Højskolekursus. Dette Højskolekursus blev dog kun søgt af et Mindretal Elever, og Landbrugsafdelingen var fra første Færd den dominerende. 1890 blev Højskoleafdelingen nedlagt.

De Forsøg, der saaledes blev gjort paa at kombinere Folkehøjskolen og Landbrugsfagskolen, faldt altsaa ikke heldigt ud. I begge de nævnte Eksempler tog Fagskolen Føringer, næppe fordi dens mere materielt indstillede Undervisning havde stærkere Magt over de unges Sind; men fordi de Mænd, der forsøgte denne Dobbelt-skole i Følge deres landbrugsfaglige Uddannelse og hele Indstilling over for Arbejdet, havde



Forstander Niels Pedersen, Ladelund.

bedre Forudsætninger for denne Skoleform, hvorfor det i særlig høj Grad var den, der lykkedes for dem.

Nummer 3 i Rækken af nu virkende danske Landbrugsskoler er *Ladelund*, der som nævnt fra sin første Begyndelse tonede rent Landbrugsflag, men dog havde nær Føling med Folkehøjskolen, idet dens Grundlægger, Niels Pedersen, var gammel Elev fra baade Gedved og Askov og begyndte sin Gerning

paa Ladelund efter et Par Aars Lærervirksomhed ved Askov Højskole. Skolen paa Ladelund er saaledes opstaaet som en „Udflytterskole“ fra Højskolen i Askov, og denne Oprindelse vil vi gerne den Dag i Dag vedkende os.

Niels Pedersen havde den lykkelige Skæbne at begynde sin Skole i en ejendommelig rig, men kritisk Overgangstid for Landbruget og i denne kritiske Tid at sætte ind paa netop den Vej, der blev Fremgangsvejen for dansk Landbrug indtil nu.

Under Kornprisernes Svigten efter Midten af Halvfjerterne holdt Prisen paa Smør og andre Mejeriprodukter sig nogenlunde oppe, ja viste endog nærmest Tendens til Stigning, og Mejeribruget havde derved faaet forøget Interesse, hvilket sporedes ude i Landbruget og særlig paa de større Gaarde, hvor man var optaget af at indrette Mønstermejerier med Vand og Isafkøling efter Datidens Mejerisystemer.

Imidlertid var Problemet om Konstruering af en mekanisk dreven Skummemaskine sat paa Dagsordenen og adskillige Forsøg blev gjort baade her i Danmark og i Udlandet, indtil det lykkedes Konstruktor L. C. Nielsen ved Maglekilde Maskinfabrik i Roskilde at konstruere den første kontinuerligt virkende Centrifuge. Det første Patent paa denne nye Skummemaskine blev udstedt i November 1878, og 2 Maanedere senere, nemlig 14. Januar 1879 købte Niels Pedersen den lille Bondegård, „Ladelundgaard“ i Malt Sogn for der at begynde sin egen Landbrugsskole.

I Følge en gammel Optegnelse fra omkring 1880 efter nedennævnte Aftægtsmand Mads Hansens Fortælling var „Ladelundgaard“s Historie indtil 1879 følgende:

Murer Mads Laursen købte i Aaret 1800 Ejendommen fra Hovedgaarden Estrup for 680 Rdl. Hamborgs

courant, hvoraf de 600 Rdl. beregnedes for Jorden, der den Gang var lutter uopdyrket Hede, og de 80 Rdl. for et Stykke Hus, hvoraf det nuværende Stuehus tillige med nogle Ladebygninger blev bygget.

Køberen opførte med egne Hænder Bygningerne, hvoraf der nu (1880) kun er en Del af Stuehuset tilbage. Efter Mads Laursens Død blev hans Enke gift med Hans Hansen, og 1834 overdroges Gaarden til deres Søn, Mads Hansen, paa de Vilkaar, at han skulde udrede Aftæge til sine Forældre og udbetale 300 Rdl. Hamborgcourant til sine Søsken. Mads Hansen købte i 1844 Brørupmarken for en Pris af 80 Rdl. pr. Tønde Land. I 1885 opførte han det nuværende Østerhus, hvor der tidligere stod en mindre Bygning. Aar 1863 overdrog han Gaarden til sin Søn, Hans Peter Hansen, imod at denne skulde udrede Aftægt til sine Forældre og udbetale 2900 Rdl. til sine Søsken. Hans P. Hansen byggede i 1865 3 Fag til den østre Ende af Stuehuset. 1870 sælger han Gaarden til P. From for 6000 Rdl. Aftægten udredes af Køberen.

P. From nedbrød i 1870 de Bygninger, der dengang laa i Vest- og Nordsiden af Gaarden, og opførte samme Aar det nuværende Vesterhus og Tørvehuset. I 1873—74 blev den over Gaardens Mark gaaende Jernbane anlagt, og der gaves i Erstatning 600 Kr. for det dertil indtagne Areal og den Ulempe, som Gaarden led ved, at Marken blev overskaaret ved et Diagonalsnit. Den Del af Brørupmarken, som kom til at ligge syd for Banen, blev 1874 solgt til et Husmandssted for 1200 Kr. Senere blev Ladelundgaard bortbyttet med Korsagergaard til Hans Peter Jensens Enke, og P. From gav desuden 5000 Kr. i Bytte. Den paa Ladelundgaard hvilende Aftægt til Mads Hansen og Hustru skulde udredes af Gaarden.

Enken tiltraadte Gaarden den 2. Januar 1878, men allerede den 14. Januar 1879 blev Gaarden solgt til Landbrugskandidat Niels Pedersen for 12.300 Kr., efter at han havde været højestbydende ved tredje Auktion uden at faa Gaarden tilstaaet for 12.000 Kr.

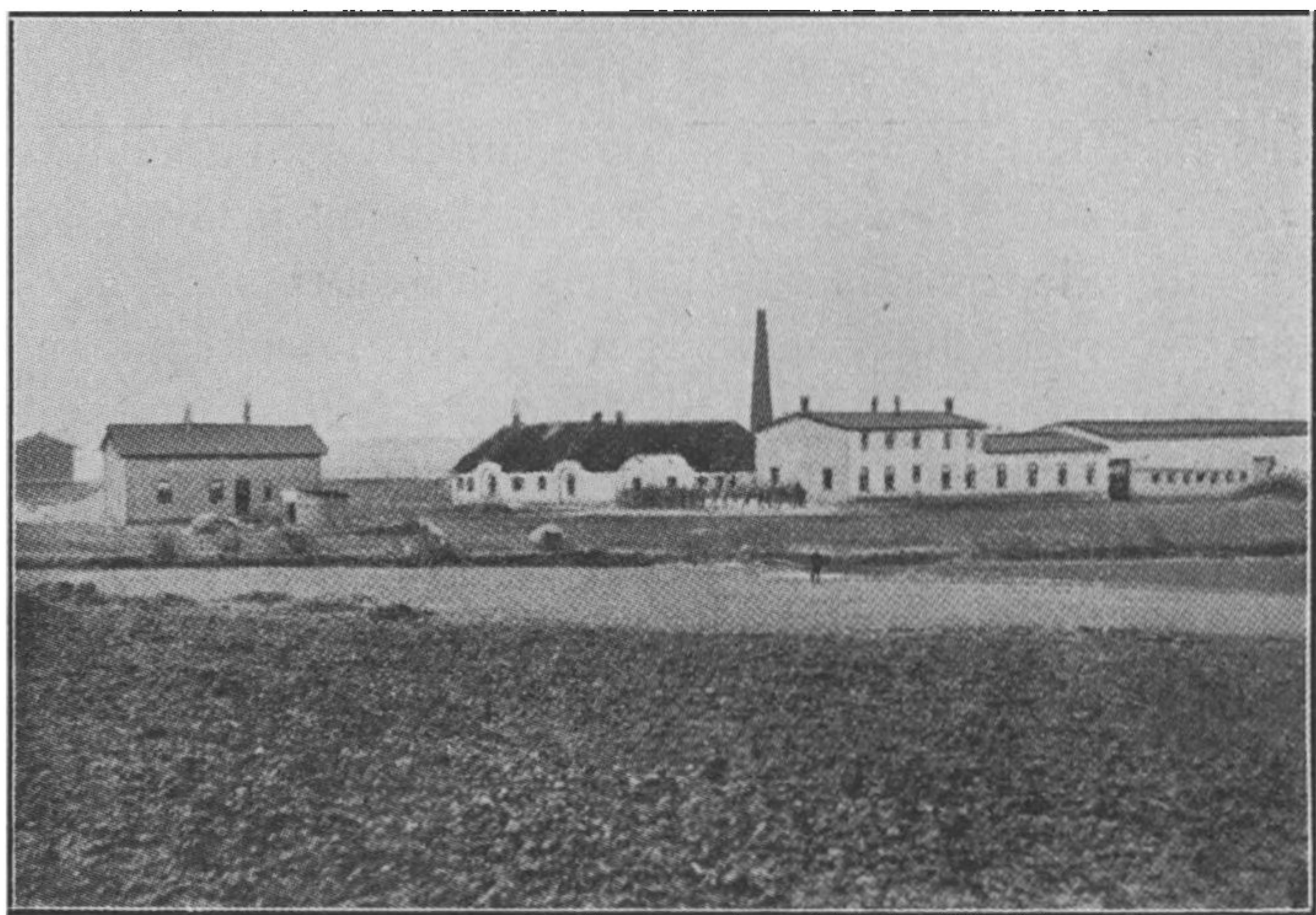
Det fremgaar heraf med al ønskelig Tydelighed, at Ladelundgaard paa det Tidspunkt ikke var meget anset som Landejendom, naar der ikke ved 3 paa hinanden følgende Auktioner kunde fremkomme antagelige Bud. Arealet, ca. 18 ha, var ved Jernbanens Gennemførelse delt i 3 Trekanter og havde saaledes en meget uhensigtsmæssig og ubekvem Form for Dyrkning og dertil kom, at en Del af Jorden med Rette ansaas for at være af mindre god Kvalitet, og paa Gaarden hvilede ovennævnte Aftægtforpligtelse.

Her under disse yderst primitive Forhold var det altsaa, at Niels Pedersen havde Mod til at begynde sin Skolegerning. Vi synes nu, at det næsten var en fantastisk Ide.

Næppe nogen anden dansk Ungdomsskole er begyndt indefor en saa beskeden ydre Ramme som her. Den, der i saa Henseende kommer Ladelund nærmest, er maaske Askov; men der var dog, saavidt man nu kan skønne, baade rummeligere og bedre Forhold i det gamle Beboelseshus fra en nedlagt noget større Gaard.

Stuehuset paa Ladelund var baade gammelt og uanseeligt og maatte i den yngre østlige Ende afgive Bolig for Aftægtsfolkene, medens der i den øvrige og ældre Del skulde skaffes Plads baade til Bolig for Forstanderparret, til Skole- og Spisestue for de første Elevhold samt til Køkken og Pigeværelse, medens Eleverne fik Soverum indrettet paa Loftet og i Ladebygningen.

Bygningstypen var en for de ældre Gaarde paa



Ladelund 1883.

(Til venstre „Leegaardshuset“; bag Banedæmningen ses Lundehuset.

denne Egn ret almindelig. Stuehuset laa i Gaardens Sydside og de 2 Udhuse henholdsvis mod Øst og Vest, ikke helt sammenbygget med Stuehuset, men med „Smøge“ imellem og dannende en Stumpvinkel, saa Gaardspladsen udvidedes mod Nord. (Se iørigt hoslagte Grundplan, der angiver de gamle Bygninger ved Overtagelsen og de senere af Niels Pedersen opførte Bygninger).

Den første Nybygning af den nye Ejer og Skoleforstander gjaldt Opførelse og Indretning af et Mejerilokale og er typisk for den Evne til ved smaa Midler at klare sig igennem, som prægede saa mange af Niels Pedersens senere Byggefortagender ved Skolen. Mellem Vestgavlen af Stuehuset, Sydgavlen af Staldbygningen og det af P. From opførte Tørvehus var en aaben Plads ca. 14 Alen lang, og denne indrammedes nu mod Syd af en lav Mur med Vinduer, der indsattes Døre i Smøgerne mellem Stuehus og Kostald

og mellem Kostald og Tørvehus, og hele Pladsen overdækkedes med et Halvtag af Brædder og Pap. Der blev lagt Kampestensgulv, og man havde Ladelundgaards første Mejerilokle, hvortil Mælken maatte bæres ind ude fra Gaardspladsen. En Del af Tørvehuset blev ligeledes inddraget under Mejeriregionen. Der byggedes Beholdere til Vand og Isafkøling samt anskaffet de nødvendige Redskaber til Smør og Oste lavning.

Allerede Sommeren 1879 kom ialt 9 Elever med kortere eller længere Tids Ophold for at lære praktisk Mejeribrug. 1. Oktober begyndte det egentlige Skolehold med teoretisk Undervisning i Mælkeri og Husdyrbrug samt i Bogføring og med en Del praktisk Arbejde i Mejeriet. Der var paa dette Hold 8 Elever; med efter Nytaar fortsættes med et nyt Kursus og 13 Elever, hvoraf Flertallet var nyankomne. Der undervises nu tillige i Kemi, Tegning, Landmaaling og Nivellering, Retskrivning og Regning. Som Hjælpere ved Undervisningen medvirkede Gaardejer, Sogneraadsformand Niels Hansen, Maltbæk, og en yngre Lærer, der samtidig var Elev paa den udvidede Højskole i Askov.

Under dette Kursus anskaffedes i Februar Maaned Skolens og maaske Egnens første Centrifuge (efter G. de Laval's Patent). Den blev til at begynde med trukket af Heste; men disse blev i Juni Maaned afløst af en lille opretstaaende Dampkedel med tilhørende 2 Hestes Dampmaskine, der nu skulde trække baade Centrifuge og Kærne.

Her møder vi atter et typisk Eksempel paa, hvorledes Niels Pedersen kunde finde paa Udvej i en snæver Vending. Der maatte skaffes Plads til baade Dampkedel og Maskine, og denne Plads fik man ved at afspærre et Hjørne af Kostalden og ved som

„Dampskorsten“ at anbringe et Jernrør fra Kedlen ovenud af Huset gennem Straataget — en ikke helt ufarlig, men billig og nem Anordning, der dog gentagne Gange gav Antænding i Straataget; men hver Gang lykkedes det at begrænse Ilden i Tide. Om trent samtidig anskaffedes en Maglekilde Centrifuge af dansk Konstruktion (Petersens og Nielsens Patent).

Da der i Løbet af Sommeren mødte en Del baade mandlige og kvindelige Elever — ialt 14 — der ønskede at lære Mejeribrug, besluttede Niels Pedersen at udvide Skolen, og der byggedes paa den aabne Plads i Gaardens Nordside en ny 2 Etages Bygning, 14×14 Alen, hvor der i Stueetagen foruden Trappegang og Rum til Undervisningssamling var Plads til en Skolestue med 9×14 Alens Grundflade og 4²/₃ Alen i Højden. I øverste Etage indrettedes 2 store Soveværelser for Elever og 2 mindre Værelser for yngre Lærere. Som saadanne blev antaget en ung Landbrugskandidat, Lars Kristoffersen, senere Slagteridirektør i Hjørring, og Jens Johansen, der gennem henved 50 Aar fortsatte som Lærer ved Skolen. Niels Pedersens Svoger, Rasmus Hessellund, som havde købt Nabogaarden, Ingersminde, skulde lede Gymnstik, og N. Hansen, Maltbæk, holde Oplæsning.

Den nye Skolebygning havde kostet 2568 Kr. og blev indviet ved et offentligt Møde den 2. November 1880, hvor Pastor H. Svejstrup, Vejen, og Forstander Ludvig Schrøder, Askov, talte. Og samme Dag aabnedes det første 5 Mdrs. Vinterkursus.

Den nye Skolestue benyttedes dette første Aar ikke blot til Undervisning, men tillige som Spisestue og Gymnastiksal. Naar Klokken f. Eks. var 12 Middag, maatte Undervisningen afbrydes, for at Borddækning

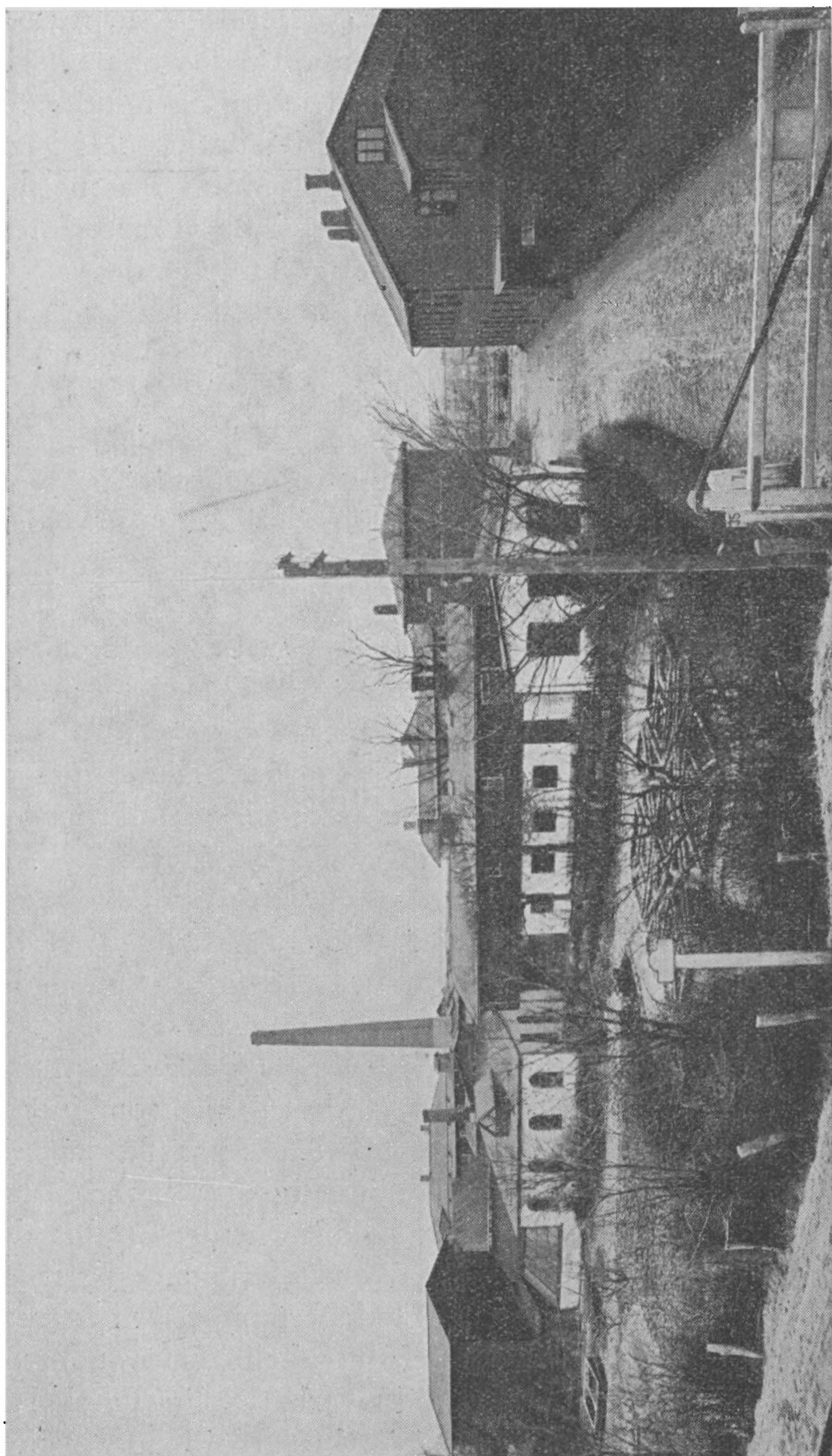
gen i stor Hast kunde finde Sted, og gamle Elever fra den Tid har kunnet fortælle om, hvordan man konkurrerede om at sætte Fødderne mod Loftet, naar man i Gymnastiktimen slog „Kolbøtte“ over Træhesten. Ialt var der den Vinter 42 Elever, som dog ikke alle gennemgik hele Kursuset, og hvoraf en Del navnlig kom for at lære praktisk Mejeribrug i det nye „Maskin-Mejeri“.

Sommeren 1881 byggedes endnu en Skolestue og en Gymnastiksal i den nye Skolebyggnings Forlængelse mod Vest, og det følgende Aar fortsættes med nye Avlsbygninger, medens den gamle Skolebygning maatte afgive Plads til Bryggers og Vaskerum m. m. til Brug for den stadig voksende Husholdning. Der opføres endvidere 2 Lærerboliger, „Lundehuset“ og „Leegaardshuset“.

Skolen er hermed inde i den rige Udvikling, der med større eller mindre Fart fortsatte gennem Niels Pedersens 30-aarige Forstanderperiode.

Nogen Velhaver blev Niels Pedersen aldrig.

Efter det første store Fremstød, der krævede flere Midler, end han selv raadede over, fik han Støtte af en Kreds af gode Venner med afdøde Redaktør Konrad Jørgensen, „Højskolebladet“, Kolding i Spidsen. Alt, hvad der senere blev tilovers, medgik til Udviklinger og Nybygninger. Snart var det en let Overbygning af Træ paa de gamle svage Mure, der jo ikke kunde bære en tungere Etage med Stenmur, snart var det en Tagkvist, bag hvilken der kunde indrettes et Elevværelse. Men der blev dog ogsaa undertiden Raad til et større Fremstød, naar saadanne som Følge af den stadig stigende Elevtilgang blev nødvendige, saaledes den nye Forstander- og Økonomibygning, der i 1888 rejstes i Gaardens østre Side som Afløser for den gamle Ladebygning, der midlertidigt havde



Ladelund Aar 1900 set fra Banen. (I Forgrunden Leddet for Jernbaneoverkørslen.)

været indrettet til Elevboliger. Eller 1897 en ny og større Foredragssal og 1900 en ditto Gymnastiksal, da der var bleven Brug for den ældre og mindre til almindelige Skolelokaler. Ogsaa Mejeriet og dets Maskinanlæg blev betydelig udvidet gennem Aarene, ligesom Avlsbruget blev forøget ved Køb af mere Jord, bl. a. raa Mosejord, som derefter kultiveredes.

Man kan bogstavelig talt sige, at Skolen her paa Ladelund er „groet frem“ Aar for Aar fra den beskedne Begyndelse i 1879. Der fortælles, det var ret almindeligt, naar Niels Pedersen ude i Landet mødte gamle Venner, at disse da halvt i Spøg, halvt i Alvor spurgte: „Naa, hvad bygger Du saa i Aar?“ At der stadig skete noget og gjordes nye Fremstød, var man paa Forhaand sikker paa.

For selve Skolearbejdet blev det af Betydning, at Niels Pedersen allerede Vinteren 1882—83 knyttede Forbindelse med sin gamle Lærer, Docent Fjord, saa en Del af de betydningsfulde Fjordske Mejeriforsøg i nogle Aar blev knyttet til Skolens Landbrug og Mejeri samt til enkelte af Omegnens Mejerier. Af saadanne Forsøg kan nævnes Fodringsforsøg med centrifugeskummet og haandskummet Mælk til Kalve og Grise. Holdbarhedsforsøg med den skummede Mælk, hvor man gennem Opvarmningsforsøgene kom ind paa Konstruktionen af de første Pasteuriseringsapparater med roterende Ris, den Type, som indtil de senere Aar har været eneraadende paa de danske Mejerier og endnu er den almindeligst forekommende.

Størst Betydning for selve Skolearbejdet fik dog de i Aarene 1885—86 udførte Kontrolleringsforsøg med sammenlignende Fedt- og Flødebestemmelser i Mælk, der leveres til Mejerierne af de enkelte Leverandører. Der paavistes herved en ikke ubetydelig Forskel i Fedtindholdet, og Docent Fjord udarbejdede den no-

get udviklede Afregningsmaade, Differensberegningen, hvorved Mælken betaltes efter Flødeindholdet, og han konstruerede et særligt Kontrolapparat til Brug for Mejerierne.

Til Indøvelse af denne nye Kontrollerings- og Afregningsmetode begyndtes paa Ladelund i 1886 de saakaldte Kontrolkursus for Mejersker og Mejerister. Kursuset varede 2 à 3 Uger og sluttede med en Afgangsprøve, hvorved Docent Fjord til en Begyndelse selv kom til Stede som Eksaminator. Senere blev baade Undervisningen og Afgangsprøven overladt til Assistenterne; men fra Efteraaret 1887 overgik disse Kursus helt til Skolens Omsorg, hvilket bl. a. førte til, at denne Undervisning ogsaa indgik som Led i Skolens Undervisningsplan, og det almindelige 5 Mdrs. Vinterkursus blev fra nu af delt i en Mejeri- og en Landbrugsafdeling.

Samtidig med denne rige Udvikling hjemme paa Skolen kom Niels Pedersen ind i en anden og meget frugtbringende Virksomhed, som i høj Grad blev til Gavn og Støtte for dansk Mejeribrug. Han var en af de første Landbrugsteoretikere, der klart saa, hvilke rige Udviklingsmuligheder der laa i den i Vestjylland opdukkede Tanke om Andelsmejeridrift, og han kastede sig med hele sin Energi ind i Agitationen og Arbejdet for Oprettelse af Andelsmejerier. Men Folk stod i Almindelighed famlende overfor denne nye Sag og søgte derfor Niels Pedersens Bistand ved Tilrettelæggelse af Arbejdet og ikke mindst ved Mejeriets Bygning og rette Montering. Og da der til en Begyndelse hverken fandtes særlige Mejeriarkitekter eller større Mejerimaskinfirmaer, der kunde paatage sig hele Arbejdet, eller som Folk kendte og havde Tilid til, blev Niels Pedersen ad denne Vej ført ind paa en Slags Konsulent- og Entreprenørvirksomhed, saa

han i en Aarrække paatog sig at opføre og montere nye Mejerier for Andelshaverne. 1889 ophørte han dog med at være Mejeribygmeister.

Men naar Mejeriet stod færdigt, maatte han ofte anvise en Mand til at bestyre det, og her havde han rigt Udvalg i den stadig voksende Elevflok, som søgte Skolen. Ofte kom disse unge Mænd ud med kun liden teoretisk Ballast og med endnu mindre praktisk Erfaring bag sig. Undertiden havde de kun virket ved Mejeribruget nogle faa Uger. Naar det aligevel som oftest gik godt, er det et smukt Vidnesbyrd, dels om Niels Pedersens Evne til at vurdere sine Folk, og dels om hans Evne til ved sin personlige Paavirkning at interessere disse unge Mænd og sætte dem i Gang, saa de ikke senere gik i Staa, men udvikledes med Arbejdet gennem Aarene.

Efter Fremkomsten af Schweizeren, Dr. Gerbers Apparat til Hurtigbestemmelse af Fedt i Mælk blev Niels Pedersen stærkt optaget af at faa Folk til at holde Kontrol med de enkelte Køers Mælkeydelse og Foderforbrug. Sit første offentlige Foredrag om denne Sag holdt han i Hjørring Amts Landboforening den 10. December 1891, og ved dette og talrige senere Møder medførte han et lille Gerberapparat og viste ved Hjælp af dette, hvorledes en Fedtbestemmelse kunde udføres, og hvor forskellig Mælken var fra de enkelte Køer.

Paa Ladelund gennemførtes en saadan Kontrol med Enkeltkøer i en Aarrække, og omsider førte dette Eksempel og ovennævnte Agitation til Dannelsen af Vejen og Omegns Kontrolforening 1895 som det første Forsøg paa at løse denne Sag som et Fællesforetagende. Senere fandt denne Forening mange Efterlignere baade i Indland og Udland; men for Skolearbejdet fik det den Indflydelse, at der siden 1895 har

været afholdt særlige Kursus for Uddannelse af Kontrolassistenter.

Vedrørende Niels Pedersens mere uadvendte Arbejde skal foruden hans Foredrags- og Agitationsvirksomhed og hans Deltagelse i Organisationslivet endnu kun nævnes hans store Interesse for Malkesagen, som denne i Slutningen af Aarhundredet førtes frem af Dyrlæge J. Hegelund. Som Medlem af de samvirkende jyske Mejeriforeningers Bestyrelse var han medvirkende ved Hegelunds Ansættelse som Konsulent for Samvirksomheden, og i Forstaaelse med denne Organisation paabegyndtes i Foraaret 1900 her paa Ladelund de i nogle Aar saa stærkt besøgte *Malkekursus*, der gennem de mange Hundrede Deltagere i disse Kursus bragte Skolens Navn vidt ud i Landbokredse over det ganske Land.

Under sin Virksomhed med Oprettelsen og Igangsættelsen af Mejerier og det senere Arbejde med Kontrolsagen og Fodringsregnskabet havde Niels Pedersen ofte følt Savnet af Støtte fra et *analytisk-kemisk Laboratorium*, og 1897 indrettedes 3 Lokaler til dette Brug i det gamle Stuehus og dens senere Tilbygninger. Dette Laboratorium, der efter Gennemførelsen af Loven af 1898 om Handel med Gødnings- og Føderstoffer, fik Statsautorisation, er fortsat og udviklet indtil Dagen i Dag og udgør ogsaa et betydningsfuldt Led i hele Virksomheden. Der begyndtes ganske smaat og væsentligst med Mælkeanalyser; men efterhaanden udvidedes Arbejdet gradvis til at omfatte saa godt som alt Analysearbejde af Interesse for Landbrug og Mejeribrug. Der er i Aarens Løb udført ikke mindre end 170—180,000 Analyser paa dette Laboratorium, hvilket taler tydeligere end mange Ord om den Betydning, Laboratoriet gennem Aarene har haft for de mange Mejerier og andre, som benyttede det.

28

22.^a22.^a

21.

A. Ladelund 1. November 1879
(Nr. 1—18).

a. Stuehus m. m.

1. Forstue og Gang.
2. Storstue benyttet som Skole- og Spisestue.
3. Privat-Dagligstue.
4. Soveværelse.
5. Køkken.
6. Spisekammer.
7. Aftægtslejlighed.
8. Mejerilokale (opført af N. Pedersen 1879).
- 8a. Mejerilokale (senere Udv.)
9. Tørvehus (senere indr.)
10. Mælkestue (t. Kærnestue.)
11. Pigeværelse (Soveværelser for Elever er indrettet paa Stuehusets Loft).

b. Staldbygningen og Bræddeskur.

12. Kostald og Svinestald.
13. Foderlo.
14. Hestestald.
15. Svinehus (oprindelig Vognport).
16. Bræddeskur.

c. Ladebygningen (nedrevet 1888).

17. Korngulve (a senere indrettet til Lærerværelser og b til Aftægtslejlighed).
18. Kørelo. (Tværporte).

B. Bygninger opført efter 1879.
(Nr. 19—28).

19. Skolehus, opført 1880.
 - a. Skolestue.
 - b. Undervisnings-Samlings.
 - c. Forstue.

20. Skolehus, opført 1881.

- a. Skolestue.
- b. Gymnastiksal.

21. Svinehus, opført 1881.

22. Kostald, opført 1882.

23. Lave Tilbygninger til Stuehuset.

- a. Oprindelig Havestue, senere Laboratorium.

- b. Oprindelig Børneværelse, senere Laboratorium.

- c. Oprindelig Aftægtsstue, senere Malkeskole og Bogsalg.

24. Forstanderbolig og Økonomilejlighed, opført 1888.

25. Ishus, opført 1897.

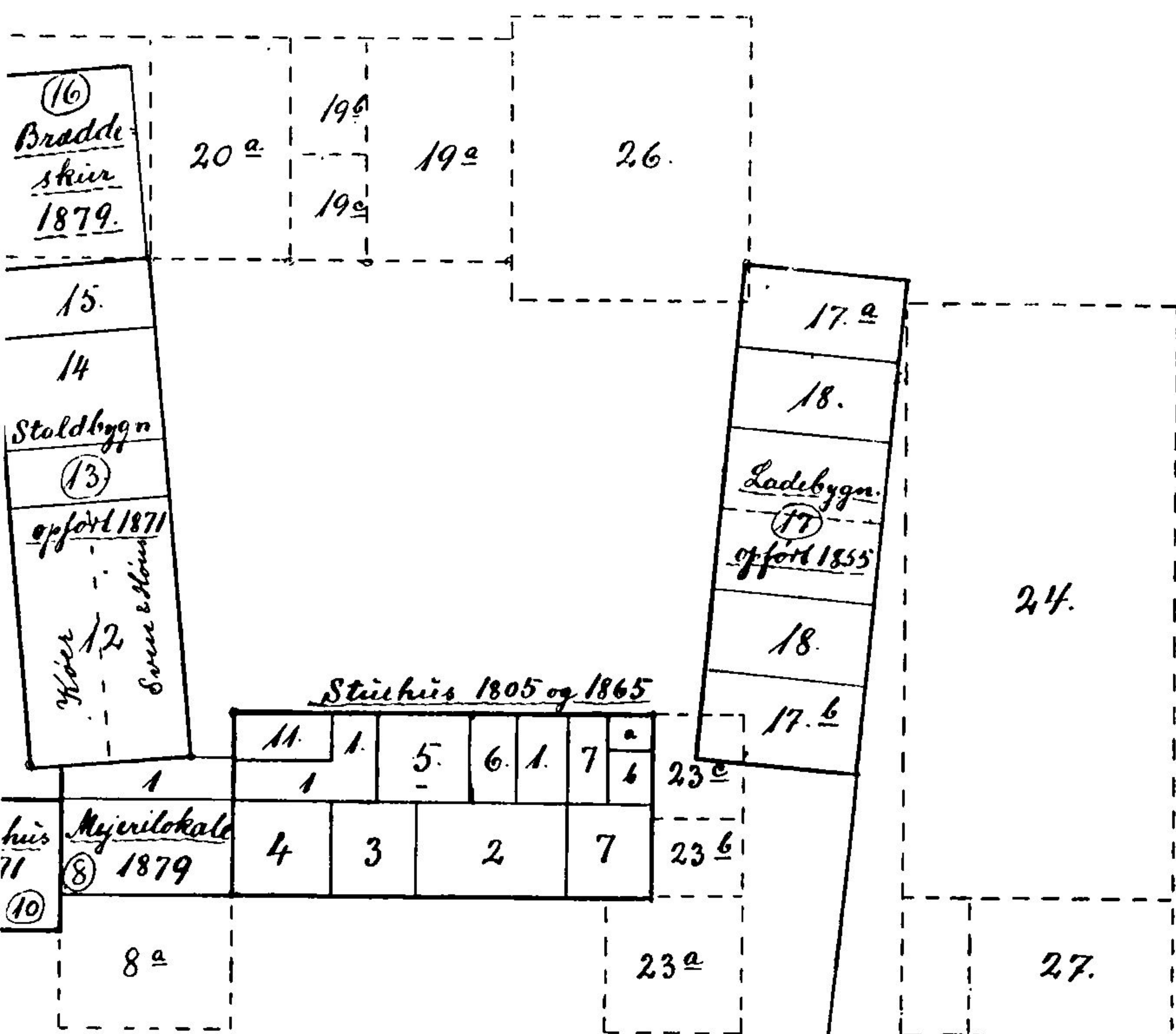
26. Foredragssal, opført 1897.

27. Udvidelse af Elevspisestuen.

28. Ladebygning af Træ, opført 1900.

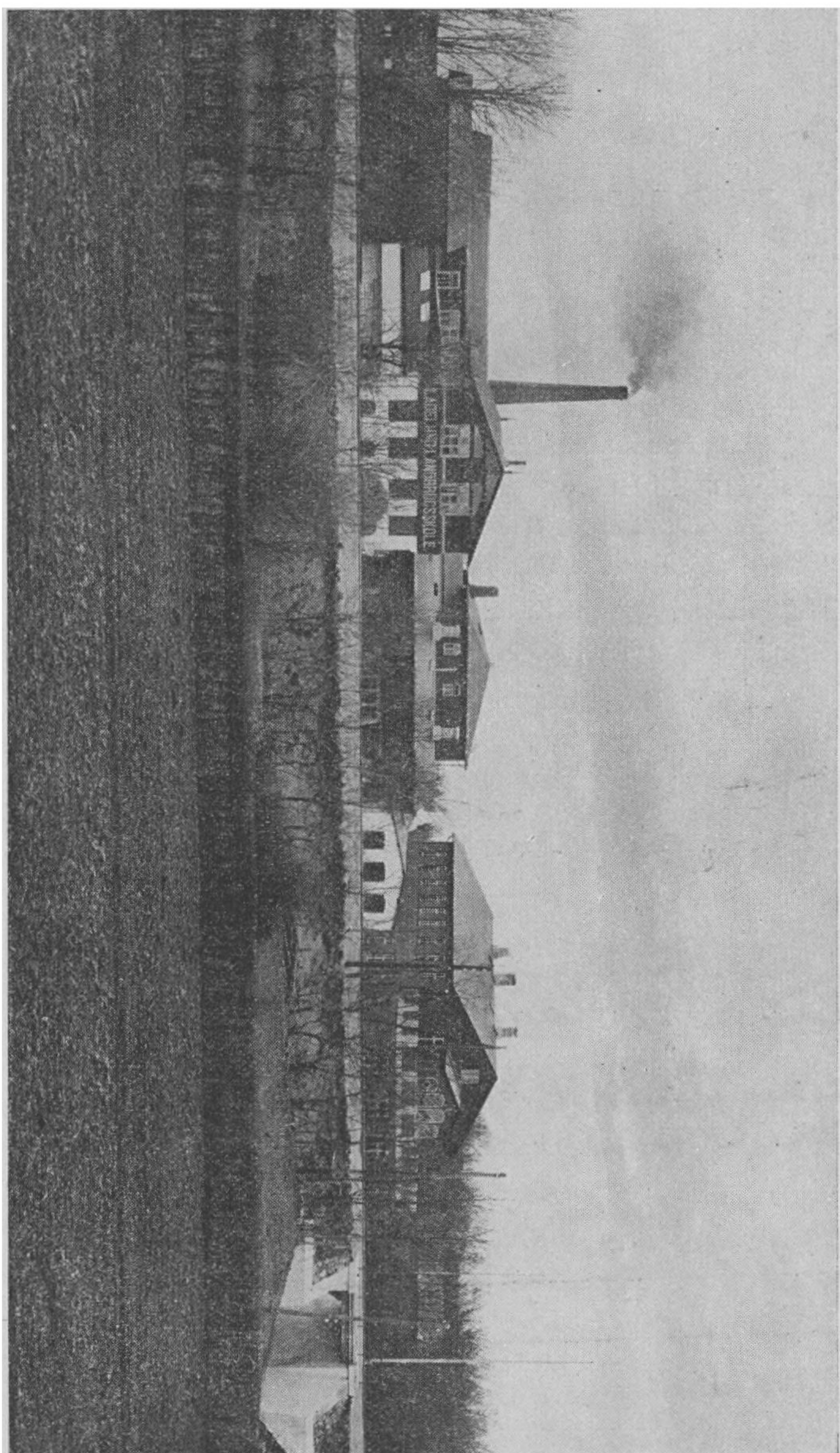
Foruden ovennævnte Bygninger er der i Aarene indtil 1908 opført forskellige mindre Træbygninger og Tilbygninger til de nævnte, f. Eks. Overbygninger med Elevværelser paa det gamle Stuehus, paa Mejeribygningen og paa den gamle Gymnastiksal, der omdannes til Skolestue. Der er endvidere opført en ny og større Gymnastiksal, 2 Museumsbygninger, et Sygehjem samt 4 Lærerboliger.

25



Grundplan af Ladelund

De optrukne Linier = Bygninger 1. November 1879.
 Punkterede Linier = Senere Tilbygninger



Ladelund 1908. (Det samlede Skolekompleks set fra Syd.)

Som Niels Pedersens sidste „Tilbygning“ til sin efterhaanden mangeartede Virksomhed paa Ladelund skal nævnes Oprettelsen af Mejeri- og Landbrugs-musæet. Allerede tidligt havde han dels indsamlet og dels opbevaret en Række af de efterhaanden forældede Mejeriredskaber og Maskiner baade fra Hjemmemejeriernes Dage og fra Centrifugemejeriernes Tid. Dertil kom en ret betydelig Samling af gamle Landbrugsredskaber og gammelt Husgeraad fra Landbohjemmene. Navnlig sidstnævnte Afdeling fik en god Tilvækst, da der 1906 blev overført en Filial af „Dansk Landbrugsmusæum“ hertil fra Hovedmusæet i Lyngby. Musæumsbygningen blev ved denne Lejlighed betydelig udvidet og dækker nu en Gulvflade paa 80×20 Kvadratalen.

Som det fremgaar af foranstaaende Redegørelse, var Gerningen paa Ladelund lykkedes næsten over al rimelig Forventning for Niels Pedersen. Den lille uanseelige Bondegård var forvandlet til en stor og mangeartet Skolevirksomhed, der vel var beskeden i sine ydre Former og præget af den gradvise Udvikling og Vækst under ofte økonomiske trange Kaar; men Grunden var lagt saa bred og alsidig, at der har været nok at bygge videre paa i de 25 Aar, der er forløben, siden Niels Pedersen fratraadte sin Skolegerning.

Men hvem var denne „Fantast“, der vovede at begynde under saa primitive Forhold, som foran er beskrevet, denne fantasifulde, iverige og frodige Natur, som gennem aarelangt og trofast Arbejde skabte den ne Skole bogstavelig talt fra Grunden af?

Niels Pedersen blev født 15. August 1851 i Landsbyen Tholstrup Nord for Horsens. Hans Fader var Gaardmand, men døde allerede, mens Niels Pedersen var en lille Dreng. En yngre Broder døde som gan-

ske lille, og andre Søskende har han ikke haft, hvorfor han i sin Barndom levede ret stille og ensomt. Først som 16-aarig ung Mand begynder Livet at tegne sig lysere og rigere for ham. Han fik i denne Alder Lov til at blive Elev paa Gedved Højskole, hvor P. Bojsens livfulde Fortælling greb den unge Knøs saa stærkt, at han rent kunde glemme Tiden. Og naar Bojsen om Aftenen efter endt Foredrag tog sin Staa-lampe ned fra Talerstolen og gik bort, tænkte han ofte i sit stille Sind: „Aa, er det nu allerede forbi.“

Efter dette Ophold paa Gedved havde han stærk Lyst til at komme ud og lære noget mere. Han fik Plads paa Gaarden Rodstenseje ved Odder, hvor han opholdt sig i 1½ Aar, den første Tid som Lærling ved Havebruget, senere paa Gaardens Mejeri. Og da Mejeribestyreren en Tid var syg, blev den unge Lærling endog betroet til at indtage hans Plads i Mejeriet.

Niels Pedersen faar her paa Rodstenseje straks vakt en levende Interesse for baade Havebrug og Mejeri-væsen, Interesser, der aldrig senere forlod ham, og som der paa Ladelund blev Anledning til at pleje. Om hans Arbejde for Mejeribruget er allerede fortalt en Del, og om hans Havebrugs- og Plantningsinteresser vidner de Træer og Plantninger, vi i Dag kan glædes ved her omkring Skolen og langs Egnens Veje. Fra Planteskolen paa Ladelund gik tillige i Aarenes Løb mange Træer og Buske ud over Egnen.

Der findes i Dag kun 2 Træer, som stod her, da Niels Pedersen købte Gaarden, Resten har han i alt væsentligt ladet plante. Og at han med nænsom Haand værnede om denne Plantning, bar de gamle nu nedbrudte Bygninger rørende Vidnesbyrd om. Da han en Gang vilde opføre et mindre Skur langs en Plantning i Haven, stod et Par Træer i Vejen, det ene, der

hvor Ydermuren skulde rejses, det andet midt i Huset; men i Stedet for at fælde disse Træer, blev der lavet en Niche i Muren, saa denne førtes inden om Stammen paa det ene Træ, og for det andet blev der skaaret et Hul i Paptaget, saa Træet ragede ovenud af Huset. Efterhaanden som Stammen blev tykkere, voksede den ud over Gennemskæringen.

Vinteren 1870—71 blev Niels Pedersen Elev paa Askov Højskole, og efter nogen Tids Virke som Gaardbestyrer i Odderegnet vendte han atter tilbage til Askov i Vinteren 1874—75. Ludvig Schrøder og Nutzhorn stod i disse Aar paa deres Højdepunkt, og Niels Pedersen blev meget optaget af Schrøders Foredrag. Han skriver senere herom til en Ven, at disse Foredrag „havde helt omkalfatret mit Indre. Jeg var var udgaaet fra Kredse, der stod Højskolen saa fjernt som vel muligt; men nu følte jeg mig som ovre paa Højskolens Side helt og fuldt. Vi vilde allesammen — fortsætter han — kaste os ud i Livet og bæres oppe af Idealerne. Schrøder havde faaet Strengte til at dirre inde i os, der klang i Takt med Ibsens:

Jeg spiler min Vinge, hejser mit Sejl,
flyver som Ørn over Livssjøens Spejl,
agter gaar Maagernes Skare.
Overbord med Fornuftens Ballast kun,
kan hænde, jeg sejler min Skude paa Grund,
men saa var det dog dejligt at fare.

Umiddelbart efter det sidste Askovophold rejste han til Tune Landboskole og herfra til Landbohøjskolen, hvor han blandt sine Lærere havde Mænd som Professorerne Barfod, B. S. Jørgensen og Docent Fjord.

Efter endt Eksamen Foraaret 1877 kom han tilbage til Askov, dels som Lærer, dels som Bestyrer af For-

stander Schrøders Gaard, og herfra var det, han knapt 2 Aar senere rejste til Ladelund for at begynde den Skolegerning, der foran er skitseret.

Som Lærer lagde han Hovedvægten paa det vækkende og oplivende Moment i Undervisningen. Hans Fremstilling var billedrig og ildnende, og hans egen lyse Fortrøstning og Tro paa, at Tidens faglige Opgaver kunde løses, forplantede sig til Eleverne.

Han var ikke de kolde, nøgterne Beregningers Mand, men efterlevede delvis ovennævnte Citat af Henrik Ibsen. Man kan vel med rette sige, at han, da han begyndte at holde Skole i den gamle Gaard, havde kastet „Fornuftens Ballast“ over Bord; men netop hans lyse Frimodighed til trofast at tage Dagens Gerning op, skaffede ham den Fremgang og det rige Virke, der blev hans. Og derfor er han ogsaa et værdigt Forbillede for enhver vaagen, frisk og villende Ungdom.

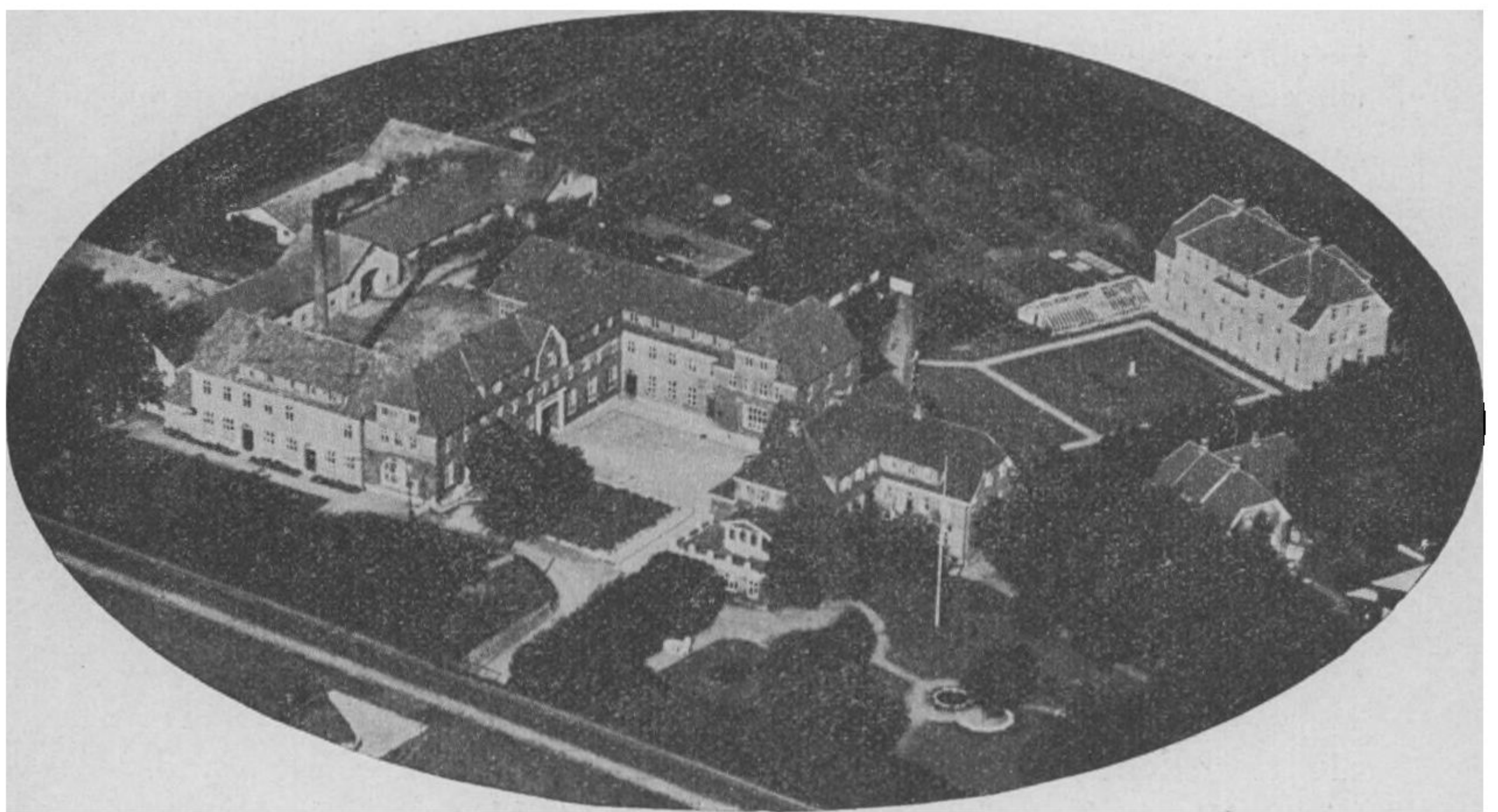
I sin Hustru, Karen Pedersen (født Hessellund), havde han en stilfærdig og trofast Medhjælp, der særlig fandt sine Opgaver indenfor Skolehjemmets Rammer. Hun døde allerede 1896 og meget pludselig paa Vej til Efteraarsmøde paa Askov Højskole. Hun blev kun 40 Aar.

Det stærkt forcerede Arbejde saavel ude som hjemme paa Skolen sled paa Niels Pedersens Helbred og Kræfter. 17. Marst 1905, endnu før han blev 54 Aar gammel, fik han et lettere apoplektisk Anfald, og det blev efterhaanden klart, at han maatte tænke paa en Afvikling af sin vidtspændende Virksomhed. Saa sent som 1907 gennemførte han dog endnu omfattende Nybygninger og Omforandringer ved Skolen samt Viaduktanlægget under Jernbanen; men allerede Aaret efter blev det klart, at han ikke kunde fortsætte.

Man dannede derfor et Selskab af gamle Elever og

andre Venner af Skolen til Overtagelse af hele Virksomheden, og 1. Oktober 1909 fratraadte han som Skolens Førstander. Han døde 10. November 1911 i et nyt apoplektisk Anfald. Paa den Mindesten, der senere blev rejst for ham i Skolegaarden, skrev man i noget ændret Form et Par Verslinier af Bjørnstjerne Bjørnsons „Anliot Geline“, som Niels Pedersen selv holdt saa meget af, og som var et godt Motto for hans Virke: „Det gælder at lejre sig der, hvor man tror, Fremtiden gror.“

J. C. Overgaard.



Ladelund — set fra Luften — 1934.